

Minya Károly

Bulvárstílus, bulvárszó

A bulvársajtóban előforduló sajátos kifejezéseket, amelyek egyúttal e műfaj jellegzetes stílusát hozzák létre, két szempontból lehet megközelíteni. Egyrészt az idő szempontjából. Ez alapján megkülönböztetünk archaizmusokat és neologizmusokat. Míg a neologizmusok a jelenben ragadhatók meg, a legfrissebb, legújabb kifejezések, addig az archaizmusok a régiséget képviselik. Nevezhetjük őket a szókincs két szélső rétegének. Neologizmusnak nevezünk valamilyen új nyelvi jelenséget, új szót, szóalakot, ragozási formát és jelentést. A neologizmusok a sajtóban elsősorban a figyelemfelkeltést szolgálják, az úgynevezett blikkfang eszközei. Archaizmusokat a bulvársajtó természetesen nem alkalmaz.

A bulvársajtóban található szavak másrészt megközelíthetők a szókészlet társadalmi rétegződését tekintve. Az előforduló jellegzetes kifejezései elsősorban az ifjúsági nyelv szókincsébe tartoznak, stiláris megközelítés alapján pedig a bizalmas, familiáris, szleng minősítést kaphatják. A szleng egyik legfrissebb szakirodalmának tekinthető Parapatics Andrea Szlengszótára. Ebben a szerző a következőképpen jellemzi ezt a szócsoporthat: „Különösen gyakran formálódik újra és újra a szleng. Ennek oka, hogy használatát egyszerre jellemzi az egyéniség kifejezésének vágya és a nyelvi divattá válás, a másoktól való elkülönülési szándék és a csoporton belüli összetartozás kifejezése. [...] A nyelvi divattá válás ellentétes a szleng alapvető fogalmával, ezért rövid idő alatt újabb és újabb elemek jönnek létre, tovább bővítve ezzel a szlengszókincset. [...] A szlenges kifejezésmódnak ma már csak a nyelvhasználati helyénvalóság szabhat korlátokat, vagyis tudnunk kell, mikor, milyen kommunikációs közegben választhatjuk a szlenget. A szlenghasználat megfelelő közege az informális, bizalmas társalgás” (Parapatics 2008: 7–8). Ez utóbbi feltétlen kiegészítendő azzal, hogy a szleng használata erősen jellemző a bulvársajtóra, ami köztudottan írott, és nem tekinthető informális kommunikációnak.

A vizsgálódásaim kezdetén abból a feltételezésből indultam ki, hogy bőségesen találok a fent említett rétegnyelvi szavakra példákat a bulvárnapi lapokban, pl. Blikk, Napi Ász, Bors stb., azonban meglepődéssel tapasztaltam, hogy ezekben alig fordulnak elő szlengnek minősíthető kifejezések, így nyelvileg igen korrektnek nevezhetők. Ezután találtam rá a fiataloknak szóló havilapokra. Ezek közül a Bravo magazin 2008. október 9–21-ei számát vettem górcső alá, s vizsgáltam meg bennük a bizalmas stílushatású szavakat a szóalkotási-szókincsbővülési módok szempontjából. Az

alábbiakban példamondatokban s némi grammatikai magyarázattal mutatom be a jellemző kifejezéseket.

Sajátos újszerű kifejezés a szleng *zúz*. Balázs Géza a szó létrejöttéről a következőket írja: A *zúz* tárgyas ige alapjelentései: 1. nagy erővel apróra tör valamit, 2. zúzódást, sebet okoz valakinek. Az „*Újra együtt zúz a Moby Dick és az Akela*” mondatban a *zúz* ige már tárgyatlan. A régi *zúzos* szót tartalmazza a szótár, azt jelenti, hogy zúzmarás, ami a *zúz*, *zúzmar*a főnévből származik. A *zúzos* jelentése azonban napjainkban egészen más: kiváló, remek, nagyon jó. Eredetét tekintve talán a *húzós* folytatása. Valamilyen játékos, ikerítéses továbbképzés történt a *király-sirály* mintájához hasonlóan: *húzós-zúzos*. Ugyanakkor *zúzos* formában is előfordul. A *zúz* újabb jelentése: 'zenélni', 'nyomulni' (Balázs 2008: 39.). Íme a példák a Bravo újságból:

Johnny „rocker” Depp zúz és lemezcéget alapít. Az egykori kalóz durván rácsúszott a zenére. persze nem most, már jó pár éve tart ez a szerelem.

Hihetetlen, ami a világ egyik legtehetségesebb dobosával történt. Súlyos sérülései miatt még nem lehet tudni, zúzhat-e egyáltalán úgy, mint régen.

A *rácsúszik* ige jelentésbővüléssel fejezi azt ki, hogy 'megszeret valamit, rászokott valamire'. A már idézett szlengszótárból a következőket hozhatjuk ennek szinonimájaként: *rábukik, rácuppan, rákattan,*

Igen gyakori a szórővidülés *-i* kicsinyítő-becéző képzővel ellátva:

Nemrég egy fotósnak sikerült lencsevégre kapnia egy igazi smacit az utcán.

Úgy látszik, a Jonas bratyók világéletükben cowboyok szerettek volna lenni. Most valaki vagy adjon alájuk egy lovat, vagy szóljon nekik, hogy gázok ezek a csizmik.

Húsz olyan progit találsz benne, amelyeket egyetlen közös felületről indíthatsz el.

Földet fogott a többmázsás eli. Birkó testvéri szeretetből. Elefánttestvérek egymásra találásának lehettek szemtanúi a Nyíregyházi Állatpark látogatói.

Oké, a pophercegnő tényleg összekapta magát, de azért az öltözködésén még van mit csiszolni. Főleg a mintás, szakadt rövidnaci súlyos!

A *smaci*, a *csizmi*, a *rövidnaci* még érthető is az olvasó számára, azonban a *progi* (program) és az *eli* (elefánt) „rekonstruálása” a szövegkörnyezetben is nehézséget okozhat.

A legutolsó példamondat *súlyos* szava átvezet egy újabb szókincs-bővülési módhoz, a jelentésbővüléshez. Viszonylag egyértelmű a jelentés is: nagyon „ciki”, „égő”, azaz rossz ízlésre utal a *rövidnaci*. Az alábbi példákban azonban a jelentésbővülés meglehetősen tág jelentéstartományokat ölel fel, úgy is fogalmazhatunk, hogy némileg homályos; nem mindig helyettesíthető egyetlen melléknévvel, illetve főnévvel a *durva*, *brutális*, *cucc*, *nyom*, *lövés*.

Nagyon durva, de ezek a srácok elkezdtek hívogatni, amikor befutottam.

A zenezsatornán csak a brutálisan félbevágott változat fut...

Ez a korong nem hoz brutális stílusváltást, de a rajongók tutira kajálni fogják.

Azt akarom, hogy most mindenki vegye elő a mobilját vagy a kameráját. Exkluzív cuccot fogok nyomni.

Lövése nem volt arról a húszéves Katie-nek, hogy egyszer ő lesz Tom Cruise felesége.

Az alábbi szóképzés meglehetősen ritka, mondhatjuk alkalmi neologizmus, hiszen egy adott filmsorozathoz kötődik.

*Az álmok **bettyesülnek**. A sorozat sztárjai megmutatják, milyen az igazi bettyesülés.*

Ugyanakkor a képzés nem is teljesen transzparens, azaz átlátható, mivel *bettyes* alak nem létezik, amihez kapcsolódik az igeképző és az igei személyrag, legfeljebb a *betty*s.

Jellemző és gyakori kifejezés a diáknyelv szókincsében a *parázni*, ami a *paranoia* szó rövidülése és továbbképzése.

*Biztosan lesznek, akik megijednek, amikor azt mondjuk, hogy ez egy politikai tartalommal bíró album, de nem kell **parázni**.*

Napjaink egyik leggyakoribb szóalkotási módja a szóösszetétel (alárendelő, ritkábban mellérendelő), a bulvársajtóban is bőséggel találunk rá példát mind a magyar, mind az idegen eredetű kifejezések köréből. Az első négy példában az összetélteli utótag, a *mogul*, a *guru*, a *király* és a *császár* jellegzetes ebben a stílusrétegben. Valakinek az „óriás voltát”, elismertségét hivatott jelezni. A *fogyiguru* összetételben még egy szóalkotási mód érhető tetten, az előtag rövidülése és *-i* kicsinyítő-becéző képzővel való ellátása. (Lásd fentebb.)

*A leggazdagabb médiaszemélyiség cím immár hosszú évek óta Friderikusz Sándoré. A hajdani rádióriporter, aki vonattal járt az interjúkra, **médiamogullá** nőtte ki magát.*

*Jennifer Lopez szülés után drasztikus diétába kezdett, ezenkívül hipnózisra jár egy **fogyiguruhoz**.*

*Pákó **didikirályból cumikirály** lett.*

*Eljátszom nektek az új albumom első dalát – mondta a mikrofonba a **rapper-császár**.*

Ezenkívül egyéb összetételekkel is találkozhatunk.

*A **fülmonitort** magamnak vettem, és rettentően büszke vagyok rá.*

*Katy és Mika a **partypár**.*

*Egyszerre hozták ki a lemezeiket, és mivel amúgy sem kedvelték egymást túlzottan, üzengetni kezdtek, mert hát ugye a **rapbizniszben** ki kell derülnie, ki a jobb.*

*Emo vagy punk? Öltöztess fel a két csajszit, cserélgess a felsőket, a kiegészítőket, csinálj belőlük **imópánkot** :)*

Ez utóbbi, szóösszetétellel létrejött (*emós + punk*) neologizmus esetében a humor játssza a főszerepet, amit az újságíró a fonetikus átírással és a mosolykóddal erősített meg.

Nagyon jellemző napjaink szlenghasználatára a *be-* igekötős igék megszaporodása. Kis túlzással mondhatjuk, hogy naponta keletkezik, főként a spontán, bizalmas beszélt nyelvben. A Szlengszótár 90 ilyen igét tartalmaz, például: *beájul* 'meglepődik', *bealáz*, *beburkol*, *bebüntet* 'megeszik', *becsomiz* 'becsomagol', *bedurran* 'megizzad', *beéget* 'kellemetlen helyzetbe hoz', *befigyel* 'kilátszik', *befordul* 'elszomorodik', *beküáz* 'erős gölt ló asztali fociban', *benéz* 'téved', *besír* 'megsértődik', *betol* 'megeszik' stb. Az egyik leggyakoribb ilyen típusú ige a *bevállal*, amelynek már képzett alakja is létezik: *bevállalás*, jelentése: 'bevaló', 'bátor'.

Igazi bevállalós klippel támadnak a punk-rock arcok.

Az eredeti, vágatlan, bevállalósabb verziót csak a neten nézhetitek meg.

Beköltözés előtt: hárman a bevállalós csajok közül.

Biztosan jókat röhög, amikor előjön a kicsi Chris, és beszólogat neki.

Összegzésképpen a bulvársajtó stílusáról a szókincset alapul véve a következőket mondhatjuk el:

A sajátos bulvárstílust megteremtő szavak leggyakrabban szóösszetétellel és szóképzéssel jönnek létre, ugyanakkor előfordulnak idegen szavak és szórövidítések is.

Az itt alkalmazott neologizmusok csak a szövegek környezetben érthetők.

A bulvárstílus a neologizmus-szleng-divatszó hármasságban ragadható meg leginkább, s jellemzőiket is ezekhez a kategóriákhoz köthetjük.

Mivel egyik legfontosabb jellemzőjük a változás, így a neologizmusok alapvetően a szókincsének a meghatározó elemei.

A szleng, bizalmas, familiáris szavak használatával hasonlít az élőszóhoz, így e stílus az írott beszélnyelviséghez közelít, igaz, nem olyan mértékben, mint az sms vagy a cset nyelvhasználata.

Felhasznált irodalom

Balázs Géza 2008. *Zúzzunk egyet!* Magyar Nemzet. október 18.

Parapatics Andrea 2008. *Szlengszótár*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.